

Klimapolitik bør forny tænkningen om socialisme

Klimapolitikken er et dårligt vidnesbyrd for kapitalismen i det 21. århundrede

Czeskleba-Dupont, Rolf

Published in:
Det ny Clarté

Publication date:
2015

Document Version
Peer-review version

Citation for published version (APA):

Czeskleba-Dupont, R. (2015). Klimapolitik bør forny tænkningen om socialisme: Klimapolitikken er et dårligt vidnesbyrd for kapitalismen i det 21. århundrede. *Det ny Clarté*, 10(28), 18-23.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain.
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact rucforsk@ruc.dk providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Klimapolitik bør forny tænkningen om socialisme

Rolf Czeskleba-Dupont

Klimapolitikken er et dårligt vidnesbyrd for kapitalismen i det 21. århundrede. I år 2000 var Kyoto-forhandlingerne ved at bryde sammen. Satsninger på 'markedskonforme' løsninger blev forstærket. Omkring COP 15 i København kaldtes de for klimakapitalisme. Fiaskoen i 2009 førte dels til en modbevægelse for økosocialistiske løsninger, dels til den stadig dominerende satsning på en mellemstatslig top-down-løsning i pagt med markeds kræfterne. I opløbet til COP 21 prøver bevægelserne at råbe politikerne op, men der skal mere til. Tidens antikapitalistiske strømninger må optages i klimapolitikken, bl.a. ved at oplyse om snyd og bedrag. Små skridt kan føre til et større brud, såfremt der tør tænkes nyt om socialisme.

Klimapolitikkens korte sommer

Brundtland-kommissionens arbejde fra tre års høringer rundt omkring i Verden indtil offentliggørelsen i 1987 af rapporten 'Vores Fælles Fremtid' med sine klarlæggelser af begrebet 'bæredygtig udvikling'¹ gav anledning til dannelsen af FNs klimapanel IPCC. Isen var brudt for at bekymrede forskere via FN kunne komme til orde over for alverdens regeringer. Hvordan parløbet mellem hundreder af klimaforskere og repræsentanter for FNs i dag 196 medlemsstater formede sig fra 1988 til 2012, er ved hjælp af danske presseberetninger minutløst optegnet i Oluf Danielsens andetsteds omtalte doktorafhandling i kommunikationsvidenskab "Klimaet på dagsordenen".² Den er en guldgrube for mangfoldige temaer og synspunkter der indgik i den danske klimadebat. Det står enhver frit, at samle sig her de byggesten til en klimapolitisk argumentation, som passer en.

Jeg vil her lægge vægt på, hvor dybt et brud der skete inden for Kyoto-processen, der skulle udmønte FN-medlemsstaternes frivilligt indgåede forpligtelser fra Rio-topmødet i 1992 om miljø og udvikling (se boks Klimakonventionen). Og hvorfor de underliggende konflikter skal huskes.

FAKTA-BOKS: FNs Klimakonvention (UNFCCC)

Klimakonventionen fra 1992 har til formål: "...stabilization of greenhouse gas concentrations in the atmosphere at a level that would prevent dangerous anthropogenic interference with the climate system" (artikel 2). Industrialiserede lande bør i medfør af artikel 4 (2a) gennem deres nationale politikker vise, at de er "taking the lead in modifying longer-term trends in anthropogenic emissions consistent with the objective of the Convention". Disse grundlæggende forpligtelser står ved magt, men et antal store industrilande har endnu ikke vist, at de handler "in accordance with their common but differentiated responsibilities and respective capabilities", som det er påkrævet i art. 3(1).

Kyoto-processen, hvis forlængelse efter 2012 p.g.a. for ringe tilslutning endnu ikke er trådt i kraft, har vist sig ikke at levere resultaterne i form af en absolut global reduktion af CO₂- og andre drivhusgassers emission til atmosfæren. Selvom formanden for FNs klimapanel i 2010 erklærede, at det ville være klogest at knække kurven senest i 2015³, er dette langt fra sket. Og der er nu igen gået tre år, siden der "ved COP 18 i Doha, Qatar, i 2012 (kun, rcd) blev indgået en aftale om at aftale en

1 Czeskleba-Dupont, Rolf. 2002. "Geografisk bæredygtig udvikling", i Jens Dolin m.fl. (red.): *Geografididaktik – bidrag til debat*. Brenderup: Geografforlaget, ss. 61-73 omtaler definitionerne af begrebet bæredygtig udvikling

2 Danielsen, Oluf. 2015. *Klimaet på dagsordenen. Dansk klimadebat 1988-2011*. København: Multivers.

3 Pachauri, Rajendra Kumar. 2010. "CO₂-udledninger bør toppe senest i 2015", *Global Økologi*, 2010/4, ss.16-17.

universel klimaaf tale, dvs. en aftale gældende for alle lande...” Den skulle ”...være forhandlet på plads i 2015 med henblik på at træde i kraft fra 2020.”⁴ Indtil skrivende stund i begyndelsen af oktober foreligger der imidlertid ikke noget brugbart oplæg for topmødet i december, idet de 80 sider, som Pablo Solón i foråret pegede på som forhindring⁵, på trods af flere arbejdsmøder ikke er blevet reduceret til de omtrent 20 sider, der kan forelægges for stats-overhovederne til underskrift.

Hertil kommer den magt-strukturelle forhindring, der ligger i den amerikanske kongres, der ikke vil være villig til med det fornødne 2/3-flertal at ratificere en retsligt bindende udenrigspolitisk aftale. Husk at de ikke engang efter 1. Verdenskrig ratificerede den demokratiske præsident T.W. Wilsons i Paris 1919 forhandlede Versailles-traktat der oprettede Folkeforbundet. Efter politologen Wilsons forventning skulle den have trukket de værste tænder ud af den for Mellemeuropa dybt skadelige traktat.⁶

Set i bagklogskabens lys, ligner ratificeringen i 1992 af FNs klimakonvention (UNFCCC) i den amerikanske kongres derfor en enlig svale. Dens fremkomst kan forklares med, at den republikanske præsident Bush, Sen., havde på fornemmelsen at det ville være et for stærkt kort at overlade denne konvention til rivalen Al Gore, der så alligevel sammen med William J. (Bil) Clinton slog Republikanerne i efterårets præsidentvalgkamp. Republikanerne fik dog ved midtvejsvalgene i 2004 atter fremgang og i opløbet til Kyoto-mødet i 1997 slog de til med ”en klar politik rettet mod ændringer af den energikrævende amerikanske livsform.”⁷ I opløbet til Kyoto-forhandlingerne stemte hele ”kongressen med 95 stemmer mod nul (for) at USA ikke kunne skrive under på nogen aftale, hvis u-landene ikke også blev forpligtiget. Et andet USA-krav var, at handel med kvoter skulle indgå i en aftale – altså at drivhusgasser skulle være en ligeså omsættelig handelsvare som f.eks. korn og kakao.”⁸ Tiden var forbi, hvor man handlede goder – nu gjaldt det berigelse gennem frarøvelse af andres livsbetingelser, det som David Harvey kalder for 'accumulation by dispossession'.⁹

EU var i 1990'erne stort set modstander af kvotehandelen og favoriserede oprindeligt afgifter på CO₂, som den danske EU-embedsmand Jørgen Henningsen stod for. Men da Bush juniors USA i 2001 endda imod advarsler fra multinationale selskaber såsom BP, Ford, DuPont, Alcoa, American Electric Power, Enron m.fl., gik ud af Kyoto-processen, skiftede EU holdning og blev til fortalere for kvotehandelen der sidenhen blev erklæret til at være hjørnestenen i EU's klimapolitik¹⁰. Store amerikanske NGO'er med indflydelse på europæerne var fortalere for kvotehandelen, der havde fået et godt ry i forbindelse med nedbringelsen af luftens svovlforurening i det nord-østlige USA – et problem som Tyskland påstår bedre at have løst med administrative virkemidler. Man vidste i EU, at Kyoto-protokollen ikke kunne træde i kraft, hvis ikke Japan, Rusland, Canada og Australien var

4 Danielsen, s.568

5 Solón, Pablo. 2015. ”Klimakamp, antikapitalisme og patriarkatet”, *Det Ny Clarté* # 27, ss.9-13

6 Czeskleba-Dupont, Rolf. 2000. ”Traces of the First World War: President Wilson's self-deception, the Versailles peace dictate and the failure of the League of Nations”, i Rasmus Ole Rasmussen m.fl.(red.): *The Kosovo war in the rear-view mirror of science. Conference on the war catastrophe*, Roskilde University, November 1999. Working Paper no.154. Publications from Geography, Dept. of Geography and International Development Studies. Roskilde University, Denmark, ss.32-44.

7 Danielsen, s.390

8 Danielsen, s.394

9 Harvey, David. 2015. *Sytten modsætninger og enden på kapitalisme*. København: Forlaget Solidaritet.

10 Dessai, Suraje. 2001. *The climate regime from The Hague to Marrakesh: saving or sinking the Kyoto protocol?* Tyndall Centre for Climate Change Research. Working Paper no.12

med. Australien gik ind for at inddrage biologiske dræn for at friholde deres industri fra reduktionskrav. Rusland havde store mængder af varm luft at sælge, fordi deres industri efter reference-året 1990 var blevet decimeret. På lignende måde blev kvote-handelen inden for EU's kraftværkssektor til et incitament for udfasning af kul, idet der her har kunnet fås kvoterne som præmie – en for hver ton fortrængt fossilt brændsel. Denne mulighed gør det især attraktivt at købe skov-industrielt forarbejdede træpiller, fordi man i Marrakesh 2001 havde besluttet at nulstille emissionerne fra skorstene, når det gjaldt fyring med enhver slags 'biomasse'. Man opfordrede dermed også til at regne afbrænding af skovbiomasse som nul CO₂-emission – forudsat at skovens aktuelle tab af CO₂-binding og emissioner i forbindelse med tilvejebringelsen af træpillerne blev opgjort i skovsektoren. Noget der faktisk ikke sker, når eksportlandene som i Nordamerika ikke er med i Kyoto-aftalen.¹¹

Glemte men stadig relevant var derfor Svend Auken's advarsler fra 1997 om "arrangementer, som jeg vil kalde klimasvindel" og at "truslen om klimaforandring kan aldrig afværges ved diplomatisk klimasvindel."¹² I år 2000 lykkedes det på COP 6 i Haag for den hollandske forhandlingsleder Pronk ikke engang at få et kompromisforslag vedtaget, der satsede på "princippet om, at nye driftsformer i landbruget og skovbruget kan binde kulstof og regnes med."¹³ Mødets sammenbrud var da uundgåeligt og gjorde det nødvendigt med et midtvejsmøde COP 6.5 i Bonn sommer 2001. Her deltog Svend Auken ikke og tyskerne stak piben ind med deres kritik af de biologiske sinks - for ikke at tabe hele Kyoto-processen på gulvet. Dermed var vejen åben for inddragelsen af biologiske systemer i klimaregnskaberne, selvom de tilbunds liggende antagelser er aldeles usikre under global opvarmning. Hvis den fortsætter ud over en global stigning på 2.5 grader C over før-industrielt niveau – hvilket i dag ligger i kortene - vil skovene sandsynligvis tippe til at være netto-emittere af CO₂.¹⁴ Der er indikationer bl.a. fra Tyskland på at dette allerede sker. Hvilket betyder, at det er snyd at tage skovene som garanti for fremtidig optagelse af de ekstra-mængder CO₂ der frisættes her og nu gennem øget afbrænding af skovbiomasse.

Klimakapitalismen og dens kritikere

IPCCs daværende formand, Robert T. Watson, pegede ved sammenbruddet af Kyotoforhandlingerne i år 2000 til økonomiens aktører som de afgørende: "På en række områder er de private virksomheder ved at lægge sig i spidsen i kampen for fremtidens klima. Og internationale koncerner som Shell og BP har allerede sendt et stærkt signal til den amerikanske kongres ved frivilligt at love at nedbringe deres egen udledning af CO₂ og andre drivhusgasser med langt mere, end det er forudsat i klima-aftalen i Kyoto. Desuden har de begge indført handel med CO₂-kvoter(...) Bilkoncernerne General Motors og Ford har også skiftet holdning."¹⁵ Tilliden til disse koncerner viste sig dog at være overilet. Det varede ikke længe at BP kaldte sig 'Beyond Petroleum' og nu skal betale i alt 357 milliarder Kroner i et bødeforlig for eksplosionen i 2010 af en borerig på dybt vand i den Mexikanske Golf; Shell snød med sine reserve-opgørelser; Ford tjente på uregulerede SUVs¹⁶ og gik ned ligesom GM, der kun kom op igen med statsstøtte, men uden at der

11 Czeskleba-Dupont, Rolf. 2012. "A secular carbon debt from atmospheric high temperature combustion of stem wood?", *Journal of transdisciplinary environmental studies* 2012/2, ss. 37-47

12 Danielsen, s. 394 hhv. 405

13 Danielsen, s.425

14 Czeskleba-Dupont, Rolf. 2009. "Skovene er jokeren i klimaspillet", *Global Økologi*, 2009/4, ss. 24-25

15 Danielsen, s. 426-27

16 Czeskleba-Dupont, Rolf. 2013. "Kampen om ressourcerne. Er en anden Verden mulig?" *DNC #23*, ss.32-37, her:

fremkom et grønt profil. Men dette hindrede ikke kreative tænkere i, at samtænke staternes og de private aktørers tiltag til en samlet strategi af en slags 'klimakapitalisme', hvor de immervæk kunne pege på, at koncernerne efter Enron-skandalen kom til at se nogle fakta i øjnene: "Foranlediget gennem krisen i virksomhedernes styring der blev eksemplificeret gennem de finansielle skandaler hos Enron and Worldcom, kom svaret idet virksomhederne lagde mere vægt på indberetninger og regnskabsføring (af CO2-udledningerne, rcd)." ¹⁷

Den politisk-administrative regulering af staternes samlede drivhusgas-emissioner led derimod i år 2001 og igen med COP 15 i København 2009 alvorlige nederlag og har efterladt et desperat behov for at finde nye aktør-koalitioner, der kan løfte ansvaret for de nødvendige politiske omstillinger, gerne 'nedenfra'. De kan formentlig kun dannes under et nyt samlende perspektiv, der overskrider kapitalismen som orienteringsramme, som Naomi Klein -dog uden at tale om socialisme- har argumenteret for.¹⁸ Dissidenterne fra klimatopmødet COP 15, de latin- og mellemamerikanske ALBA-lande, viste i 2010 vejen med den økosocialistiske deklARATION fra Folkenes Topmøde i Cochabamba, jf. interviewet med den bolivianske klimaforhandler under COP 15, Pablo Solón i sidste udgave af DNC.¹⁹ Her påpeger Solón, at intet afgørende substantielt spørgsmål er indeholdt i oplægget til Paris-topmødet her i december - og der kan ikke tilføjes mere. Forhandlings-business as usual. De skal nok beslutte at forhandle videre, men afgørende fremskridt for klimapolitikken kan ikke forventes at ske. Også klimaeksperten ved det tyske miljøministerium er ude med den samme pessimistiske vurdering: "Summen af de nationale bidrag slår ikke til for to-graders-målsætningen", suppleret af klimaøkonomen Ottmar Edenhofer: "Vinduet er ved at lukkes nu. Politikerne har ikke forstået, hvor påtrængende problemet er."²⁰ Og de handler ikke i overensstemmelse med den viden der står til rådighed.²¹

Der er noget råddent i dansk klimakommunikation

På Dansk Kommunikationsforenings kongres om Klimakommunikation i maj måned 2015 stillede deltagerne spørgsmålet – ikke om staterne, men om individerne: "Hvordan får man mennesker til at handle i overensstemmelse med deres viden og holdning?" Det lakoniske svar var: "...ved at tale til pengepungen".²² Ikke alle var enige, men følgende mente det:

Direktøren for Forsikring og Pension: "Det grønne skal give det største afkast"! Energistyrelsens direktør: "...over i bredere forståelse af profitabilitet...glem 'kampen mellem det sorte og det grønne'!" Direktøren for Dansk Energi: "Vi skal tjene endnu flere penge på det grønne end på det sorte..." Dermed er økonomiens dominans entydigt bragt på Marx' formel for Kapitalen: fra P til P', hvor P er den udlagte pengesum og P' den forøgede retursum. Intet mere om at energivirksomhederne skal hvile i sig selv økonomisk. Eller at der skal produktion til for at skabe værdiforøgelsen. Kapitalfondene er idealet (der jævnligt kolliderer med virkeligheden, se Jens Laugesens bidrag om OWBunker her i bladet).

17 Newell, Peter og Matthew Paterson. 2010. *Climate capitalism. Global warming and the transformation of the global economy*. New York: Cambridge University Press, s.53

18 Klein, Naomi. 2014. *Intet bliver som før. Kapitalisme vs. klima*. Århus: Klim. Anmeldt af Jens Laugesen i DNC #27

19 Solón, Pablo. 2015. "Klimakamp, antikapitalisme og patriarkatet", *Det Ny Clarté* # 27, ss.9-13

20 Knaup, Horand. 2015. "Der Klima-Basar", *Der Spiegel* 2015, nr. 39, ss. 32-33

21 Oekom Verelag. 2015. *Sondernewsletter COP 21*. 6.10. bl.a. om klimakommunikation; <http://www.oekom.de/index.php?id=1997>

22 Steen Nielsen, Jørgen. 2015. "Det økonomiske argument – ikke det moralske – skal redde klimaet". *Information* 21.5.

Samme direktør Lars Aagaard fra Dansk Energi understregede alvoren i profitmotivet ved at hævde: "...den præmis (flere penge, P-P', rcd) køber de danske NGOer. DE ER IKKE KOMMUNISTER, DE ER GRØNNE" (min fremhævning, rcd). Dansk Energi har gode grunde til at føle sig trængt, når man ved at grundantagelsen om CO₂-neutralitet ved afbrænding af skovbiomasse siden 2010 er blevet udsat for en bølge af kritik. Men det at gribe tilbage til antikommunistisk retorik er alligevel mere, end man skulle forvente i forbindelse med klimakommunikation. Når driftsherrerne for den grønne omstilling af energisektoren på den måde prøver på at skille de grønne og de røde ad, beviser det kun, at sammensmeltningen af disse kræfter via en klar begrebslig erkendelse af, hvad øko-socialisme er, klart er på tide.²³

Flere partier på venstrefløjen har hævdet at de kæmper allermest for den rød-grønne sag. Så må det være oplagt, at finde sammen om en ny forståelse af socialisme med både socialt ansvar og et økologisk forsvarligt indhold i produktionsbeslutninger og i forbruget. Socialisme-forsøgene i sidste århundrede med to verdenskrige kom jo aldrig rigtigt ud af krigskommunismens mobilisering af mennesker og materiel – med det resultat at deres planøkonomi gik op i røg og tons-ideologiske vækststrategier. Dermed løb de ind i deres egne grænser for vækst.²⁴ Der er tegn i sol og månen på, at kapitalismen har nået sine tilsvarende grænser og det derfor igen skal siges (som i 2009): System change, not climate change!

Rolf Czeskleba-Dupont, Ph.D. i energi og samfund (Aalborg Uni 1985), er uddannet som sociolog og geograf (Berlin og København). Fritstillet fra sit arbejde på RUC i samfundsvidenskab.

Citatudtræk

"Politik rettet mod ændringer af den energikrævende amerikanske livsform" (om USA's kongres i opløbet til Kyoto-topmødet 1997)

"Tiden var forbi, hvor man handlede goder"

"Socialisme-forsøgene i sidste århundrede kom aldrig rigtigt ud af krigskommunismens mobilisering"

"antikommunistisk retorik er alligevel mere, end man skulle forvente i forbindelse med klimakommunikation"

²³ Kolstrup, Søren. 2015. "Økosocialistisk omstilling: fra første skridt til store brud", i Finn Kjeller (red.): *Økosocialisme – fra systemkritik til alternativ*. København: Solidaritet, ss. 219-242

²⁴ Sarkar, Saral. 1999. *Eco-socialism or eco-capitalism? A critical analysis of humanity's fundamental choices*. London og New York: Zed Books, især kap. 2 og 3 om årsagerne til den sovjetiske socialisme-models fald